

KABAHAHLER VE BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ

ARŞ. GÖR. HALİM ALPEREN ÇITAK*

Giriş

Modern-demokratik ülkelerin temel değerlerinden biri olan basın özgürlüğü; ifade özgürlüğünün ayrılmaz parçası olarak kabul edilmekte ve hem uluslararası antlaşmalar, hem de ulusal mevzuat tarafından teminat altına alınmaktadır.

Kabahatler hukuku, gerek bir kamu hukuku dalı olması, gerekse kişiler üzerinde yükümlülükler / sınırlandırıcı etkiler doğurması sebebiyle temel hak ve hürriyetlerle çok yakın bir bağlantı içerisindedir. Bu sebeple tıpkı ceza hukukunda olduğu gibi kabahatler hukukunda da kanunilik ilkesi uygulama alanı bulmaktadır.

Kabahatler Kanunu ve diğer özel kanunlarda düzenlenen çeşitli haksızlık tipleri, diğer hak ve hürriyetlerle olduğu gibi basın özgürlüğüyle de doğrudan / dolaylı bir ilişki içerisindedir. Elinizdeki çalışma, söz konusu ilişkiye binaen öncelikle kabahat kavramını ve Kabahatler Kanununun getirdiği genel prensipleri açıklayacak, daha sonra bu prensipler bağlamında afiş asma kabahatini (KK m. 42) ve özel kanunlarda düzenlenen ve basın hürriyetiyle –bir şekilde- ilişkili olan diğer idarî cezaları ele alacaktır.

* Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuk ABD Öğretim Üyesi.

I. Kabahatler Hukukuna Genel Bakış

Basın özgürlüğünü ilgilendiren kabahatleri ele almadan önce konunun esas çerçevesini çizmek gerekir. Bu bakımdan çalışmamızın ilk kısmında kabahat kavramı ve kabahatler hukuku üzerine genel açıklamalarda bulunulacaktır.

A. Kabahat Kavramı

Sözlükte uygunsuz hareket, çirkin - yakışsız davranış, kusur, töhmet gibi anlamlara gelen¹ *kabahat* kelimesi, hukuk terminolojisinde kendine has bir kullanıma ve bu kullanımla bağlantılı olarak özgün bir muhtevaya sahiptir.

Kabahatler Kanunu'nun (KK) 2. maddesi, kabahat kavramını, *kanun tarafından karşılığında idarî yaptırım uygulanması öngörülen haksızlıklar* olarak tarif etmiştir². Yapılan kanunî tanıma göre kabahatler de -tıpkı suçlar gibi- haksızlık teşkil eden fiillerdir. Bununla birlikte söz konusu tanım kabahatlerin, Türk Ceza Kanunu ve diğer özel kanunlarda düzenlenen suçlardan farklı bir rejime tâbi olacağına da işaret etmektedir. Bu doğrultuda kabahat oluşturan fiillerin işlenmesi durumunda hapis cezası, adlî para cezası yahut güvenlik tedbiri değil, idarî yaptırımlar öngörülmüştür. Dolayısıyla kabahatlerin yaptırımı, ilk olarak yargı yerleri tarafından değil, idarî makamlar tarafından tatbik edilecektir³.

İlk bakışta gayet basit ve açıkmiş gibi görünmesine rağmen, kanunî kabahat tarifinde yer alan "idarî yaptırım" ifadesini, yükümlülük doğuran diğer bireysel idarî işlemlerden ayırmak oldukça güç bir iştir. Bu güçlüğü aşmak için doktrinde önerilen *muhatapı için yeterli hukuksal korunma testi* bize yardımcı olabilir. Buna göre teste tâbi tutulan idarî işlemin hayata geçirilmesi esnasında işlemin muhatabına, idarî usûle ilişkin olağan kuralların / ilkelerin uygulanması (sağlanması), muhatapın hukukî güvenliği açısından yeterli oluyorsa, bu durumda işlem, "idarî yaptırım" olarak değerlendirilmeyecektir. Eğer yükümlülük doğuran idarî işlemin tatbik edilmesi esnasında olağan idarî usûl ilkeleri kâfi gelmiyor ve muhatapın hukukî güvenliği için ayrıca ceza hukuku ve ceza muhakemesi hukukuna ilişkin ek imkânların / güvencelerin de sağlanması gerekiyorsa, bu durumda söz konusu bireysel idarî işlem bir "idarî yaptırım" olarak mütalâa edilecektir⁴.

Yukarıda açıklanan kriter çerçevesinde kabahat yaptırımları, kolluk tedbirleri ve disiplin cezaları gibi yükümlülük içeren diğer idarî işlemlerden ayrılmaktadır. Bilindiği üzere kolluk tedbirleri, idarenin, kamu düzeninin bozulmasına engel olmak maksadıyla tesis ettiği "önleyici" mahiyette idarî işlemlerdir⁵. Başka bir deyişle kolluk işlemleri, hukuk düzeninin bozulmasından sonra ortaya çıkan bir "refleks" değil, söz konusu düzen ihlâlinin öncesinde yer alan bir önlem niteliğindedir. Kabahatler hukuku bağlamında uygulanan idarî yaptırımların amacı ise, bozulan kamu düzenini tekrar tesis etmektir. Bu amaç doğrultusunda kabahatler

hukukuna ait yaptırımlar, fiilin işlenmesi ve kamu düzeninin bozulmasından sonra ortaya çıkacaktır⁶. Ayrıca kolluk tedbirleri olağan idarî usullere göre alınmakta ve bu esnada tedbirin muhatabına ceza hukuku veya ceza muhakemesine özgü ek güvenceler sağlanmamaktadır. Bütün bu sebeplerle kolluk işlemlerinin, kabahatler hukuku anlamında bir “idarî yaptırım” olarak kabul edilmesi mümkün görünmemektedir⁷.

Kabahatler, karşılığında disiplin yaptırımı öngörülen fiillerden de farklıdır. Bilindiği üzere disiplin yaptırımları, belli statüdeki şahısların, bu statünün gereği olan tavır ve davranışları göstermemeleri, vazife ve çalışma şartlarına ve bu konuda getirilen emir ve yasaklara uymamaları sebebiyle yetkili idarî makamlar tarafından uygulanan ve uyarma, kınama, aylıktan kesme ve ilgili statüden çıkarma gibi türleri olan yaptırımlardır⁸. Disiplin yaptırımları, belli bir statü ilişkisinin sonucu olarak ortaya çıktığından, kamu düzenini korumaktan ziyade kamu hizmetinin daha iyi görülmesini amaçlar⁹. Hâlbuki kabahatler, genel olarak toplum düzenini bozmama yükümlülüğüyle bağlantılı olarak gündeme gelmekte ve herhangi bir statü ilişkisi aranmaksızın herkes bakımından uygulama alanı bulmaktadır¹⁰.

Disiplin hukukunda *kanunilik*, *kıyas yasağı* ve *non bis in idem* gibi ilkeler, tam manasıyla uygulanmamaktadır¹¹. Örneğin Devlet Memurları Kanununun 125 / 4 hükmü, “*yukarıda sayılan ve disiplin cezası verilmesini gerektiren fiil ve hallere nitelik ve ağırlıkları itibarıyla benzer eylemlerde bulunanlara da aynı neviden disiplin cezaları verilir*” demek suretiyle disiplin yaptırımları bakımından kıyasa izin vermektedir¹². Aynı kanunun 125 / 7 ve 131. madde hükümleri, tek bir fiilden ötürü hem ceza yaptırımı, hem de disiplin yaptırımı verilmesini mümkün kılarak *non bis in idem* ilkesini dikkate almamıştır. Disiplin yaptırımlarının bu durumuna karşın kabahatler hukukunda kanunilik ilkesi –yumuşatılmış da olsa- mevcuttur ve bu bağlamda kıyas yoluyla herhangi bir kabahat türetilmesi mümkün değildir¹³.

B. Kabahatler Kanunu ve Getirdiği Prensipler

765 Sayılı Türk Ceza Kanunu suçları, “cürümler” ve “kabahatler” olmak üzere iki alt grup hâlinde düzenliyordu. Yani bu dönemde kabahatler, tıpkı cürümler gibi

Başka bir deyişle kolluk işlemleri, hukuk düzeninin bozulmasından sonra ortaya çıkan bir “refleks” değil, söz konusu düzen ihlâlinin öncesinde yer alan bir önlem niteliğindedir. Kabahatler hukuku bağlamında uygulanan idarî yaptırımların amacı ise, bozulan kamu düzenini tekrar tesis etmektir.

“suç” olarak kabul ediliyor ve bu fiillerin işlenmesi durumunda idarî değil, cezaî yaptırımlar öngörülüyordu. 26.09.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, birçok ülkede görülen *depenalizasyon* eğilimine paralel bir biçimde¹⁴, cürüm-kabahat ayırımını ortadan kaldırmış ve önceki kanun döneminde kabahat teşkil eden fiillerin büyük çoğunluğunu ceza hukuku anlamında “suç” olmaktan çıkarmıştır.

30.03.2005 tarih ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile suç olmaktan çıkarılan kabahatlerin düzenlemektedir. Bu Kanun, yalnızca kabahat tipleri ve karşılığında öngörülen idarî yaptırımları konu edinmemekte, aynı zamanda “idarî ceza hukuku”¹⁵ veya “düzene aykırılıklar hukuku”¹⁶ da denilen kabahatler hukukunun ana hatlarını çizmektedir¹⁷. Bu bakımdan Kabahatler Kanunu, karşılığında idarî yaptırım öngörülen haksızlıklar bakımından bir “genel kanun”¹⁸ niteliği arz eder.

“Genel kanun” niteliği bağlamında Kabahatler Kanununun ilk hâli, idarî yaptırımlar içerisinde yer alan bütün para cezaları ve mülkiyetin kamuya geçirilmesi yaptırımları için adlî yargı kolunu (sulh ceza mahkemelerini) görevli kılmıştı. Ancak Anayasa Mahkemesi, 2006 senesinde verdiği iptal kararında, idarî işlem ve eylemlerin idarî yargı yerlerinde denetlenmesinin genel kural, adlî yargı yerlerinde denetlenmesinin ise istisna olduğu tespitinden hareketle, bütün idarî yaptırımlar konusunda adlî yargının görevli kılınmasını Anayasa’ya aykırı bulmuş ve özellikle regülatif cezaların¹⁹ (bağımsız idarî otoritelerce uygulanan idarî yaptırımların) idarî yargı denetimine tâbi olması gerekliliğine dikkat çekmiştir²⁰. Söz konusu iptal kararından sonra Kabahatler Kanununun 3. maddesinde değişikliğe gidilmiştir. Ne var ki bu değişiklik, regülatif cezaları kapsam dışı bırakmak yerine yalnızca ilgili kanunda yargı yolunun neresi olduğuna dair açık bir hüküm bulunmaması kaydını getirmiştir. Bunun üzerine mesele tekrar Anayasa Mahkemesi’nin önüne gelmiş, fakat bu kez Yüksek Mahkeme, önceki içtihadıyla çelişir biçimde, ilgili hükümde Anayasa’ya aykırı bir taraf görmemiştir²¹.

Kabahatler Kanununun 4/1 hükmü, “*hangi fiillerin kabahat oluşturduğu, kanunda açıkça tanımlanabileceği gibi; kanunun kapsam ve koşulları bakımından belirlediği çerçeve hükmün içeriği, idarenin genel ve düzenleyici işlemleriyle de doldurulabilir*” demek suretiyle, kanunilik ilkesini Türk Ceza Kanununa nazaran daha esnek bir biçimde düzenlemiştir. Buna göre kanunda çerçeve hüküm (beyaz hüküm) bulunmak kaydıyla KHK, tüzük, yönetmelik veya diğer düzenleyici işlemlerle kabahat tiplerinin tanımlanması mümkündür.²² Bununla birlikte aynı maddenin 2. fıkrası,²³ “*kabahat karşılığı olan yaptırımların türü, süresi ve miktarı, ancak kanunla belirlenebilir*” hükmüyle yaptırımlar açısından mutlak bir kanunilik ilkesini benimsemiştir.²⁴ Kanunilik ilkesi kapsamında örf ve âdet yahut kıyas vasıtasıyla yeni kabahatler türetilmesi mümkün olmayacaktır.²⁵

Kabahatler Kanunu, birçok hususta Türk Ceza Kanununa atıfta bulunmaktadır. Zaman bakımından uygulama, ilk atıf yapılan husustur (KK m.5). Buna göre idarî yaptırımlara ilişkin kararların yerine getirilmesi hariç olmak üzere²⁶, TCK'nın zaman bakımından uygulamaya ilişkin esasları kabahatler için de geçerli olacaktır. Bununla birlikte Kanun, kabahatlerin, failin icrai veya ihmali davranışı gerçekleştirdiği zaman işlenmiş sayılacağını belirterek neticenin oluştuğu zamanın kabahatler açısından dikkate alınmayacağını hükme bağlamıştır (m.5/2).

Yer bakımından uygulama, TCK'ya atıfta bulunulan ikinci konudur. Buna göre TCK'nın yer bakımından uygulamaya ilişkin 8. madde hükümleri, özel kanunlarda aksine hüküm bulunmamak kaydıyla, kabahatler için de geçerli olacaktır (KK m. 6).

Hata hâlleri, Kanun'da TCK'ya yollama yapılan üçüncü konudur. Buna göre TCK'nın hataya ilişkin hükümleri, kasten işlenen kabahatler bakımından uygulanabilecektir. Ancak taksirle işlenen kabahatler, söz konusu atfın kapsamı dışında tutulmuştur (KK m. 10).

Kabahatler Kanununda TCK'ya atıf yapılan diğer hususlar; hukuka uygunluk nedenleri, kusurluluğu ortadan kaldıran nedenler, teşebbüs ve gönüllü vazgeçmedir (m. 12-13). Hukuka uygunluk nedenleri ve kusurluluğu ortadan kaldıran nedenler konusunda TCK'nın uygulanabilmesi için Kabahatler Kanununda aksine herhangi bir hüküm yer almaması gerekir (m.12). Kabahatler Kanunu, genel kural olarak, kabahate teşebbüsün cezalandırılmayacağını hükme bağlamıştır. Bu bakımdan teşebbüs ve gönüllü vazgeçme konularında TCK'ya yapılan atıf, özel kanunlarda teşebbüsün de cezalandırılabilmesine ilişkin hükümlere mahsustur. (m.13)²⁷

Tüzel kişiler, gerek ceza hukuku, gerekse kabahatler huku-ku anlamında "fail" olarak nitelendirilemezler. Ancak bu durum, tüzel kişilerin, kendilerini teşkil / temsil eden gerçek kişilerin fiilleri nedeniyle sorumlu tutulabilmesine engel değildir. Nitekim Kabahatler Kanunu, organ veya temsilcilik görevi yapan ya da organ veya temsilci olmamakla birlikte, tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde görev üstlenen kişinin bu görevi kapsamında işlemiş bulunduğu kabahatten dolayı tüzel kişi hakkında da idarî yaptırım uygulanabileceğini öngörmüştür. (m. 8).

Kabahatler Kanununa göre, fiili işlediği sırada on beş yaşını doldurmamış çocuk hakkında idarî para cezası uygulanamaz. Akıl hastalığı nedeniyle, işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiler hakkında idarî para cezası uygulanmaz. (m. 11)

Kabahatler, icrai veya ihmali davranışla işlenebilir. İhmali davranışla işlenmiş kabahatin varlığı için kişi açısından belli bir icrai davranışta bulunma hususunda hukukî yükümlülüğün varlığı gereklidir (KK m. 7).

Tüzel kişiler, gerek ceza hukuku, gerekse kabahatler hukuku anlamında “fail” olarak nitelendirilemezler.²⁸ Ancak bu durum, tüzel kişilerin, kendilerini teşkil / temsil eden gerçek kişilerin fiilleri nedeniyle sorumlu tutulabilmesine engel değildir. Nitekim Kabahatler Kanunu, organ veya temsilcilik görevi yapan ya da organ veya temsilci olmamakla birlikte, tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde görev üstlenen kişinin bu görevi kapsamında işlemiş bulunduğu kabahatten dolayı tüzel kişi hakkında da idarî yaptırım uygulanabileceğini öngörmüştür (m. 8).

TCK m. 20 hükmüne göre taksirle işlenen bir fiilden dolayı cezaî sorumluluğun doğabilmesi, suçun taksirli hâlinin kanunda ayrıca düzenlenmiş olmasına bağlıdır. Kabahatler Kanunu, taksir hususunda TCK’dan farklı bir sistem öngörmektedir. Buna göre kabahatlerin, kanunda açıkça hüküm bulunan hâller hariç olmak üzere, hem kasten, hem de taksirle işlenmesi mümkün olabilecektir. (m. 9)²⁹ Başka bir deyişle, ceza hukukunda bir suçun, taksirle işlenebilmesi istisna iken; kabahatlerin taksirle işlenememesi istisnadır.

Kabahatler Kanununa göre, fiili işlediği sırada on beş yaşını doldurmamış çocuk hakkında

idarî para cezası uygulanamaz. Akıl hastalığı nedeniyle, işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiler hakkında idarî para cezası uygulanmaz. (m. 11) Bu noktada söz konusu hükmün yalnızca *idarî para cezaları* açısından geçerli olduğuna dikkat etmek gerekir. Zira on beş yaşını doldurmamış çocuklar veya akıl hastalarının işledikleri kabahatlerde, kabahatin konusunu oluşturan / kabahatin işlenmesi yoluyla elde edilmiş mallar bakımından mülkiyetin kamuya geçirilmesi yaptırımının uygulanması mümkün olabilecektir.³⁰

İştirak konusunda Kabahatler Kanunu, TCK'dan farklı olarak, azmettirme - müşterek fail - yardım etme gibi iştirak türlerini tek bir kavram altında toplamış ve fiile katılan herkese fail olarak idarî para cezası verileceğini hükme bağlamıştır (m. 14). *Tek tip fail sistemi* olarak adlandırılan bu yaklaşım, bütün fiile katılma hâllerini "faillik" kavramı içerisinde değerlendirmektedir.³¹

Kabahatler Kanununun 15. maddesi, kabahatlerin içtimaı hususunda özgün düzenlemelere sahiptir. Buna göre bir fiil ile birden fazla kabahatin işlenmesi halinde bu kabahatlere ilişkin tanımlarda sadece idarî para cezası öngörülmüşse, en ağır idarî para cezası verilecektir. İçtima eden bu kabahatlerle ilgili olarak kanunda idarî para cezasından başka idarî yaptırımlar da öngörülmüş ise, bu yaptırımların her biri ayrı ayrı uygulanacaktır.³² Aynı kabahatin birden fazla işlenmesi hâlinde, her bir kabahatle ilgili olarak ayrı ayrı idarî para cezası verilecektir. Kesintisiz fiille işlenebilen kabahatlerde ise, bu nedenle idarî yaptırım kararı verilinceye kadar fiil, tek bir fiil sayılacaktır (m. 15 / 1-2). Kanun, kabahatlerle suçların içtimaı konusunda da hüküm getirmektedir. Buna göre bir fiil hem kabahat hem de suç olarak tanımlanmış ise, sadece suçtan dolayı yaptırım uygulanabilir. Ancak, suçtan dolayı yaptırım uygulanamayan hallerde kabahat dolayısıyla yaptırım uygulanacaktır (canlanacaktır) (m. 15 / 3).

II. Basın Özgürlüğü Açısından Kabahatler

Kabahatlere ilişkin yukarıda verilen genel bilgilerden sonra çalışmanın bu kısmında basın özgürlüğü kavramı ve bu kavramla ilişkilendirilebilecek başlıca kabahat türleri üzerinde durulacaktır.

A. Basın Özgürlüğü

Günlük dilde süreli yayınlar olan gazete ve dergileri ifade etmekle beraber³³, geniş anlamıyla

Günlük dilde süreli yayınlar olan gazete ve dergileri ifade etmekle beraber, geniş anlamıyla haber ve fikirleri topluma ulaştırma amacını taşıyan bütün yazılı materyalleri karşılayan basın kelimesi, fikir ve ifade özgürlüğünün zorunlu tamamlayıcısı olan "basın özgürlüğü" kavramının merkezinde yer alır. Bu bağlamda basın, "yasama, yürütme ve yargıdan sonra dördüncü kuvvet" olarak değerlendirilmektedir. 1776 tarihli Virginia İnsan Hakları Beynamesi ve 1789 tarihli Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Beynamesi'nden bugüne kadar geçen iki yüz yılı aşkın süre içerisinde basın özgürlüğü, bütün modern-demokratik ülkelerin anayasal düzeyde tanıyarak garanti altına aldıkları bir özgürlük alanı hâline gelmiştir. Bu kapsamda gerek Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beynamesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gibi uluslararası hukuk metinleri, gerekse Anayasamızın 28 ve devamındaki maddeleri basın özgürlüğüne ilişkin hükümler içermektedir.

haber ve fikirleri topluma ulaştırma amacını taşıyan bütün yazılı materyalleri karşılayan³⁴ basın kelimesi, fikir ve ifade özgürlüğünün zorunlu tamamlayıcısı olan “basın özgürlüğü” kavramının merkezinde yer alır. Bu bağlamda basın, “yasama, yürütme ve yargıdan sonra dördüncü kuvvet” olarak değerlendirilmektedir.³⁵

1776 tarihli Virginia İnsan Hakları Beyannamesi ve 1789 tarihli Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Beyannamesi’nden bugüne kadar geçen iki yüz yılı aşkın süre içerisinde basın özgürlüğü, bütün modern-demokratik ülkelerin anayasal düzeyde tanıyarak garanti altına aldıkları bir özgürlük alanı hâline gelmiştir.³⁶ Bu kapsamda gerek Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gibi uluslararası hukuk metinleri, gerekse Anayasamızın 28 ve devamındaki maddeleri basın özgürlüğüne ilişkin hükümler içermektedir.³⁷

Uluslararası antlaşmalar ve Anayasa hükümleri çerçevesinde Türk Ceza Kanunu ve Basın Kanunu gibi özel nitelikteki kanunlar, hem basın özgürlüğünün korunması, hem de basın özgürlüğünün diğer özgürlük alanlarına tecavüz etmesinin önlenmesi bağlamında birçok düzenlemeye yer vermektedir. Bu kapsamda bazı suçların basın yoluyla işlenmesi veya bazı suçların basın araçlarına / mensuplarına karşı işlenmesi nitelikli hâl biçiminde düzenlenmekte ve süreli – süresiz yayınlara ilişkin genel esaslar belirlenmektedir.

B. Basın Özgürlüğüne İlişkin Kabahat Tipleri

Karşılığında idarî yaptırım öngörülen haksızlıkları konu edinen kabahatler hukuku, kamu hukukunun bir dalı olmak ve yaptırımlar / yükümlülükler içermek itibarıyla, temel hak ve hürriyetlerle yakından bağlantılıdır. Anayasanın 13 ve 123. maddesindeki esaslar çerçevesinde Kabahatler Kanunu da, tıpkı Türk Ceza Kanunu’nda olduğu gibi kanunîlik ilkesini benimsemiştir. Bu kapsamda gerek Kabahatler Kanunu’nda, gerekse kabahat içeren diğer özel kanunlarda basın özgürlüğüyle ilgili sayılabilecek kabahat tiplerine rastlamak mümkündür.

1. Afiş Asma (Kabahatler Kanunu, m. 42)

Basın kavramı geniş anlamıyla düşünüldüğünde, kitlelerin bilgilendirilmesini amaçlayan her türlü yazılı materyali kapsamaktadır. Günlük hayatımızın her alanında rastladığımız afişler, bilgiyi açıklama, yayma ve basın özgürlüğü bağlamında hayati bir işlev görmektedir.

Eski TCK m. 536’da suç olarak düzenlenen³⁸ afiş asma, Kabahatler Kanunu ile karşılığında idarî para cezası öngörülen bir kabahat hâline gelmiştir.³⁹ Kabahatler Kanunu’nun 42. maddesi, afiş asma kabahatine ilişkin aşağıdaki hükümleri içermektedir:

Madde 42- (1) Meydanlara veya parklara, cadde veya sokak kenarlarındaki kamuya ait duvar veya alanlara, rızası olmaksızın özel kişilere ait alanlara bez, kâğıt ve

benzeri afiş ve ilân asan kişiye, yüz Türk Lirasından üçbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir. Aynı içerikteki afiş ve ilânlar, tek fiil sayılır.

(2) Birinci fıkra hükmü, yetkili makamlardan alınan açık ve yazılı izne dayalı olarak asılan afiş ve ilânlar açısından uygulanmaz. Bu izinde, afiş ve ilânın asılacağı zaman dilimi açık bir şekilde gösterilir. Bu afiş ve ilânlar izin verilen gerçek veya tüzel kişi tarafından bu sürenin dolmasını müteakip derhal toplatılır. Toplatma yükümlülüğüne aykırı hareket edilmesi halinde birinci fıkra hükmüne göre idarî para cezası verilir.

(3) Bu afiş ve ilânların kaldırılmasına ilişkin masraflar da ilgili kişilerden ayrıca tahsil edilir.

(4) Bu kabahatler dolayısıyla idarî para cezasına, kolluk veya belediye zabıta görevlileri karar verir.

(5) Özel kanunlardaki hükümler saklıdır.

Metni yukarıda aktarılan kanun hükmüyle ilgili önem az eden birkaç hususa değinmek gerekir. İlk olarak, maddenin birinci fıkrası, özel kişilere ait alanlara afiş ve benzeri ilan asılması fiilinin kabahat teşkil etmesi bakımından “rızası olmaksızın” ifadesini içermektedir. Bilindiği gibi ceza hukukunda ilgilinin rızası, “tipikliği ortadan kaldıran rıza” ve “hukuka aykırılığı ortadan kaldıran rıza” şeklinde ikiye ayrılmaktadır.⁴⁰

Kabahatler Kanunu m. 12 kapsamında benzer bir ayırımın, kabahatler bakımından da geçerli olacağı söylenebilir. Bu durumda m. 42'deki kabahat tanımı hareketin başkasının iradesi hilafına yapılmasını bizzat aradığı için afiş asma bağlamında ilgilinin rızası, “tipikliği ortadan kaldıran rıza” olarak değerlendirilmelidir. O hâlde özel kişinin ilgili afiş / ilânın asılmasına rızası bulunduğu takdirde henüz kanunî tipe uygun bir kabahatten söz edilemeyeceği için idarî para cezası yaptırımını hiçbir şekilde uygulanamayacaktır.⁴¹

Metni yukarıda aktarılan kanun hükmüyle ilgili önem az eden birkaç hususa değinmek gerekir. İlk olarak, maddenin birinci fıkrası, özel kişilere ait alanlara afiş ve benzeri ilan asılması fiilinin kabahat teşkil etmesi bakımından “rızası olmaksızın” ifadesini içermektedir. Bilindiği gibi ceza hukukunda ilgilinin rızası, “tipikliği ortadan kaldıran rıza” ve “hukuka aykırılığı ortadan kaldıran rıza” şeklinde ikiye ayrılmaktadır.

Afiş asma kabahatini düzenleyen 42. maddenin ilk fıkrasının ikinci cümlesi, aynı içerikteki afiş ve ilânların “tek fiil” sayılacağını hükme bağlamaktadır. Burada kanun koyucu, doğal anlamda birden fazla hareket mevcut olduğu hâlde bütün bu hareketleri hukukî anlamda tek bir fiil saymış ve hepsini bir arada yaptırma bağlama yoluna gitmiştir.⁴²

Afiş asmaya ilişkin kanun hükmü kapsamında tartışılması gereken diğer bir konu, yetkili makamlardan alınan açık ve yazılı izne⁴³ ilişkin ayrık bir hüküm getiren 2. fıkra hükmüdür. Bilindiği üzere TCK m. 26/1’e göre hakkını kullanan kimseye ceza verilmez. Zira bu madde kapsamında hakkın kullanılması, bir hukuka uygunluk sebebi teşkil eder ve tipe uygun fiilin “haksızlık” olarak tanımlanmasına engel olur.⁴⁴ Bu kapsamda örneğin, 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu gereğince yapılan açık hava toplantıları esnasında asılan afişler bakımından KK m. 42’deki afiş asma fiili hukuka uygun hâlde gelecektir.⁴⁵

2. fıkra kapsamındaki idarî izin, idare hukuku anlamında bir idarî işlemdir. Bu işlemin yok hükmünde olması (örneğin yetki gaspıyla sakat olması) durumunda, ortada icra edilebilir bir idarî işlem bulunmadığından fail, hareketini izinsiz olarak gerçekleştirmiş sayılacaktır.⁴⁶ İdarî iznin hukuka aykırı fakat yok hükmünde olmaması hâlinde idarî işlemlerin hukuka uygunluğu karinesi devreye girecek ve geçerli hukuka aykırı izin, kabahatler hukuku bakımından da tam manasıyla hukuka uygunluk etkisi doğuracaktır.⁴⁷ İdarî iznin geri alınması hâlinde ise sonuç tartışmalı olmakla birlikte doktrindeki hâkim görüş, muhatabın güveninin korunması yönündedir. Zira bu durumda hareket gerçekleştiği esnada hukuken geçerli bir idarî izin mevcut olduğu açıktır.⁴⁸

Afiş asma kabahati karşılığında öngörülen idarî para cezası, kanunda alt ve üst sınırları gösterilen para cezalarındandır. Bu tür idarî para cezalarında cezanın miktarı, KK m. 17/2 – c.2’ye göre tespit edilecektir.⁴⁹ Buna göre afiş asma kabahati karşılığında uygulanacak idarî para cezasının miktarı belirlenirken kabahatin haksızlık içeriği, failin kusuru ve ekonomik durumu değerlendirilecektir. Kabahatin haksızlık içeriği değerlendirilirken fiilin taksir yahut kasıtlı mı işlendiği, teşebbüs aşamasında kalıp kalmadığı dikkate alınacaktır. Failin kusuru kapsamında kusurluluğu ortadan kaldıran yaş küçüklüğü, haksız tahrik ve işlenen fiille ilgili davranışları yönlendirme yeteneğinin kaybedilmesi ve kaçınılabilir yasak hatası gibi durumlar incelenecektir. Failin ekonomik durumu bağlamında ise failin geliri, malvarlığı ve ekonomik açıdan önem arz eden diğer şartları göz önünde tutulmalıdır.

2. Özel Kanunlarda Öngörülen Diğer Kabahatler

Bilindiği üzere karşılığında idarî yaptırım öngörülen haksızlık tipleri yalnızca Kabahatler Kanununda bulunmamaktadır. Bu kapsamda, özel kanunlarda basın

özgürlüğüyle ilgili görülebilecek başka birçok idarî yaptırım türünden bahsetmek mümkündür. Yalnızca ilgili maddeleri belirtmek gerekirse:

- Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanunun 26, 27, 29, 30 ve ek madde 3 hükümleri⁵⁰,
- 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunun 32. maddesi⁵¹ (bu madde kapsamında verilen idarî cezalara karşı idarî yargı yolu öngörülmüştür),
- Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Gelirleri Kanununun 6. maddesi⁵²,
- 5224 sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanunun 13. maddesi⁵³,
- İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunun 3, 6/3, 8/11-12 hükümleri⁵⁴,
- 5681 sayılı Matbaalar Kanununun 6. maddesi⁵⁵, ve 195 sayılı Basın İlan Kurumu Teşkiline Dair Kanunun 49. maddesi⁵⁶ basın-yayın alanında göze çarpan idarî yaptırımları oluşturmaktadır.

Bu kanunlardan bir kısmı, verilen idarî yaptırım kararlarına karşı Kabahatler Kanunundan farklı yollar (örneğin idarî yargı yolu) öngörmektedir. Bu durumda dikkat edilmesi gereken, her ne kadar yargı yolu bakımından farklı yollar öngörülse de, idarî para cezası ve mülkiyetin kamuya geçirilmesi yaptırımlarının yerine getirilmesi ve kabahatlere ilişkin diğer genel hükümler bağlamında Kabahatler Kanununun uygulanacağı hususudur (KK m. 2).

Sonuç

30.03.2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu, 765 sayılı Eski Türk Ceza Kanunu döneminde suç sayılan fiillerin büyük çoğunluğunu *depenalize* etmiş ve karşılığında idarî yaptırım öngörülen birer kabahate dönüştürmüştür. Kabahatler Kanunu, karşılığında idarî para cezası ve mülkiyetin kamuya geçirilmesi yaptırımı öngörülen bütün idarî yaptırımlar açısından “genel kanun” niteliği arz etmektedir. Hukuka uygunluk nedenleri, hata hâlleri ve kusurluluğu ortadan kaldıran nedenler gibi birçok konuda TCK’ya atıfta bulunan Kanun; beyaz hükümle kabahat yaratılabilmesi, içtima ve iştirak gibi bir dizi hususta kendine has prensipler getirmiştir.

Gerek Kabahatler Kanununda, gerekse kabahat içeren diğer özel kanunlarda basın özgürlüğüyle ilgili sayılabilecek kabahat tiplerine rastlamak mümkündür. Bu kapsamda Kabahatler Kanunu’nun 42. maddesinde düzenlenen afiş asma kabahati,

Basın özgürlüğüne ilişkin özel kanunlarda yer alan idarî yaptırımların bir kısmında, yargı yolu bakımından farklı düzenlemelere rastlamak mümkündür. Ancak bu yaptırımların da yargısal korunma dışındaki genel hükümler bakımından Kabahatler Kanununa tâbi olacağını akıldan çıkarmamak gerekir. Sonuç olarak kabahatler hukukunun; ceza hukuku, idare hukuku ve anayasa hukukunun kesiştiği kendine has bir hukuk alanı olarak basın özgürlüğü açısından oldukça özgün düzenlemeler ihtiva ettiği söylenebilir. Gelecekte yapılacak ayrıntılı çalışmalar, söz konusu özgün düzenlemelerin kapsamını daha berrak bir biçimde ortaya çıkaracaktır.

özellikle hakkın kullanılmasına ilişkin hukuka uygunluk nedeni bakımından idare hukukunu da ilgilendiren dikkat çekici ayrıntılar içermektedir.

Basın özgürlüğüne ilişkin özel kanunlarda yer alan idarî yaptırımların bir kısmında, yargı yolu bakımından farklı düzenlemelere rastlamak mümkündür. Ancak bu yaptırımların da yargısal korunma dışındaki genel hükümler bakımından Kabahatler Kanununa tâbi olacağını akıldan çıkarmamak gerekir.

Sonuç olarak kabahatler hukukunun; ceza hukuku, idare hukuku ve anayasa hukukunun kesiştiği kendine has bir hukuk alanı olarak basın özgürlüğü açısından oldukça özgün düzenlemeler ihtiva ettiği söylenebilir. Gelecekte yapılacak ayrıntılı çalışmalar, söz konusu özgün düzenlemelerin kapsamını daha berrak bir biçimde ortaya çıkaracaktır.

- 1 Kabahat sözcüğü, dilimize Arapçadan geçmiştir. Türk Dil Kurumu, Büyük Türkçe Sözlük, “kabahat” maddesi. (Erişim: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5360a5cc9fd039.29645713, 30.04.2014).
- 2 Kanunda yapılan kabahat tanımının, hukukî güvenlik ve belirlilik ile suç ve cezalarda kanunilik ilkeleriyle bağdaşmadığı, dolayısıyla Anayasanın 2. ve 38. maddelerine aykırı olduğu iddiasıyla Anayasa Mahkemesi’nde iptal davası açılmış, ancak mahkeme iptal talebini reddetmiştir. SÖYLER, Yasin; “Kabahatler Kanununa İlişkin Anayasa Mahkemesi Kararı Üzerine Bir Değerlendirme”, **Ya-sama Dergisi**, yıl: 2009, sayı: 12 (Haziran-Temmuz-Ağustos), s. 136-167. (İlgili karar metni için bkz. AYM, 11.06.2009, E. 2007/115, K. 2009/80, RG. 26.11.2009, sy: 27418.)
- 3 KANGAL, Zeynel; **Kabahatler Hukuku**, İstanbul 2011, s. 1-2.
- 4 ULUSOY, Ali; “Erkler Aynılığı ve Yürütme-Yargı İlişkileri Bağlamında Kabahatler Kanununun Değerlendirilmesi”, **Danıştay İdarî Yargı Sempozyumu (2008)**, s. 25. (Erişim: <http://www.danistay.gov.tr/sempozyum/2008/2008.pdf>, 30.04.2014).
- 5 AKYILMAZ, Bahtiyar / SEZGİNER, Murat / KAYA, Cemil; **Türk İdare Hukuku**, Ankara 2013, s. 507.
- 6 OĞURLU, Yücel; “İdarî Yaptırımlara Genel Bir Bakış ve İdarî Yaptırım – Ceza Yaptırımı Ayrımı”, **AÜEHFD**, yıl: 1999, cilt: III, sayı: 1, s. 150; AYATAR KIZILYAR, Sema; “Ceza Yaptırımı ile İdarî Yaptırım Ayrımı”, **Yaşar Üniversitesi Dergisi**, cilt: 8 (özel sayı: Prof. Dr. Aydın Zevkliler’e Armağan), s. 1645; SANCAKDAR, Oğuz; “İdarî Cezaların Yaptırım Teorisindeki Yeri ve Türk Hukuku’ndaki Anayasal Temelleri”, **İdarî Ceza Hukuku Sempozyumu**, Ankara 2009, s. 63-64.
- 7 KANGAL, s. 4.
- 8 ÇAĞLAYAN, Ramazan (2006), **İdarî Yaptırımlar Hukuku (Kabahatler Kanunu Yorumu)**, Ankara s. 51.
- 9 ÇAĞLAYAN, s. 51.
- 10 ÇAĞLAYAN, s. 51.
- 11 AKYILMAZ / SEZGİNER / KAYA (2005), s. 630 vd. Disiplin hukukunun ilkeleri hakkında bkz. KAYA, Cemil; “Memur Disiplin Suç ve Cezalarına ve Disiplin Soruşturmasına Hâkim Olan Temel İlkeler”, **Amme İdaresi Dergisi**, cilt: 38, sayı: 2, s. 61-87.
- 12 Yükseköğretim öğrencilerine uygulanacak disiplin yaptırımlarının Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği ile getirilmiş olması da bu alanda kanunilik ilkesinin uygulanmadığını göstermektedir.
- 13 KANGAL, s. 6.
- 14 Depenalizasyon eğilimi hakkında bkz. BAYRAKTAR, Köksal; “Ceza Hukukunda Suç Olmaktan Çıkarma Akımı”, **İÜHFMD**, yıl: 1984, cilt: L, sayı: 1-4, s. 197-212.
- 15 MAHMUTOĞLU, Fatih Selami (2009), “Suç-Kabahat Ayrımı: İdarî Ceza Hukukunun Temelleri”, **İdarî Ceza Hukuku Sempozyumu**, Ankara s. 27-42.
- 16 İÇEL, Kayıhan “İdarî Ceza Hukuku ve Kabahatleri Suç Olmaktan Çıkarma Eğilimi”, **İÜHFMD**, yıl:1984, cilt: L, sayı: 1-4, s. 117.

- 17 KANGAL, s. 13.
- 18 Kabahatler Kanununun "Genel Kanun Niteliği" başlıklı 3. maddesinin metni şu şekildedir:
"(1) Bu Kanunun;
a) İdarî yaptırım kararlarına karşı kanun yoluna ilişkin hükümleri, diğer kanunlarda aksine hüküm bulunmaması halinde,
b) Diğer genel hükümleri, idarî para cezası veya mülkiyetin kamuya geçirilmesi yaptırımını gerektiren bütün fiiller hakkında, uygulanır."
- 19 ULUSOY, Ali (2013), İdarî Yaptırımlar, İstanbul, s. 140.
- 20 AYM, 01.03.2006, E. 2005 / 108, K. 2006 / 35, RG. 22.07.2006.
- 21 AYM, 11.06.2009, E. 2007 / 115, K. 2009 / 80, RG. 26.11.2009. Söz konusu Anayasa Mahkemesi kararlarının ayrıntılı eleştirisi için bkz. ULUSOY, İdarî Yaptırımlar, s. 189-204.
- 22 KOCA, Mahmut / ÜZÜLMEZ, İlhan (201), **Türk Ceza Hukuku (Genel Hükümler)**, Ankara, s. 46.
- 23 Vergi kabahatleri konusunda Anayasa m. 73/3-4 hükümleri, bu hükmün istisnasını oluşturmaktadır. Yani vergi kabahatlerinin tipikliğine ilişkin unsurlar, ancak kanunla belirlenebilecektir. Konuyla ilgili değerlendirmeler için bkz. TAŞDELEN, Aziz; "Vergi Kabahatlerinin Anayasal Temelleri Üzerine Düşünceler", **AÜHF**, yıl: 2010, cilt: 59, sayı:4, s. 767-795.
- 24 ÖZGENÇ, İzzet (2007), **Türk Ceza Hukuku (Genel Hükümler)**, Ankara, s. 122.
- 25 KANGAL, s. 49- 58.
- 26 İdarî yaptırım kararlarının yerine getirilmesi konusunda derhal uygulama ilkesi geçerli olacaktır. (KK m. 5/1).
- 27 Özel kabahat tiplerinden dilencilik (m. 32) ve tüzel kişilerin sorumluluğu (m. 43/A) konularında da TCK'ya atf yapılmaktadır. Bu atıflar kabahatler hukukunun genel hükümlerini ilgilendirmediğinden metin içinde ayrıca değerlendirilmemiştir.
- 28 ASLAN, Yasin "Türk Hukukunda Tüzel Kişilerin Cezai Sorumluluğu", **Ankara Barosu Dergisi**, yıl: 68, sayı: 2010/2, s. 243.
- 29 KOCA / ÜZÜLMEZ; s. 166.
- 30 KANGAL, s. 205.
- 31 KK m. 14/1'in gerekçesinde şu ifadeler yer almaktadır: "*Maddenin birinci fıkrasında, kabahatlere iştirak hâliyle ilgili olarak tek tip fail sistemi kabul edilmiştir. Kabahatin işlenişine iştirak eden kişiler arasında fail ve şerik (azmettiren veya yardım eden) ayrımı gözetilmemiştir.*" ÖZGENÇ, s. 491.
- 32 Farklı idarî yaptırımlar öngören kabahatler arasında fikrî içtima hükümlerinin uygulanmamasının nedeni, idarî yaptırımlar arasında ağırdan hafife doğru bir sıralamanın olmamasıdır. ZAFER, Hamide; **Ceza Hukuku (Genel Hükümler)**, İstanbul 2010, s. 106.
- 33 "Gazete, dergi gibi düzenli aralıklarla çıkan süreli yayınların tümü." (Dil Derneği, Türkçe Sözlük, "Basın" maddesi, <http://www.dilderneği.org.tr/TR,274/turkce-sozluk-ara-bul.html>).
- 34 "Basın Nedir?", <http://www.msxslabs.org/forum/iletisim-bilimleri/84923-basin-nedir-basin-ve-basinin-tarihcesi-hakkinda.html>, 05.05.2014.

- 35 BÜYÜKBAYKAL, Güven (2004), "Basın Özgürlüğü Kavramının Anlamı ve Önemi", İ.Ü. İletişim Fakültesi Dergisi, yıl: s. 43.
- 36 ÖZGEN, Murat (1998), "Basın Özgürlüğü Kavramı", İ.Ü. İletişim Fakültesi Dergisi, sayı: VII, s. 54-55; KILIÇOĞLU, Ahmet; "Basın Özgürlüğü ve Kişilik Hakları", **Ankara Barosu Dergisi**, yıl / sayı: 1989/2, s. 316.
- 37 YILDIRIM, Zeki (2012), "Türkiye'de İfade ve Basın Özgürlüğü Sorunu: Avrupa Birliği Uyum Sürecinde İfade ve Basın Özgürlüğü Alanında Yapılan Çalışmalar", **EÜHFED**, cilt: XVI, sayı: 1-2, s. 53-86.
- 38 "Dava konusu afişleri, belediye tarafından ilan ve reklam için ayrılmış panolara, izin almaksızın asmak şeklindeki eylem, mülga TCK 536/1. maddesi kapsamındaki suç oluşturur." (Yargıtay 9. CD E. 2002/1587 K. 2002/1753 T. 16.9.2002).
- "(Mülga) TCK'nın 536/1. maddesinde tanzim edilen eylemin; belediyenin önceden hazırlayıp bir özel hukuk tüzel kişisine kiraya verdiği yerler üzerinde işlenmiş olması, suç olma niteliğini değiştirmez." (Yargıtay 9. CD E. 2002/1645 K. 2002/2050 T. 17.10.2002).
- "Kamuya ayrılmış köprü ayağına afiş asmak (mülga)TCK'nın 536/2. maddesindeki suç oluşturur." (Yargıtay 9. CD E. 2003/1495 K. 2003/1837 T. 16.10.2003).
- "Cami eklentisi ve kilise duvarına afiş asmak eylemi TCK'nın 537/2. maddesine muhalefet suçunu oluşturur." (Yargıtay 9. CD E. 2003/435 K. 2003/530 T. 10.4.2003).
- "Sanığın, bir ucunu bağlayarak asıp kaçtığı pankartın üzerindeki yazının kolaylıkla okunabildiğinin tutanak tanıkların ifadelerinden anlaşılması karşısında suç tamamlanmıştır." (Yargıtay 9. CD E. 1995/2663 K. 1995/3247 T. 5.5.1995). "Sanık M. Sağlık'ın aynı gün iki ayrı yere pankart asma eylemlerinin tek suç oluşturduğu gözetilmeden ayrı suçlar olarak hükmedilmesi, doğru görülmüştür." (Yargıtay 9. CD E. 1991/3331 K. 1991/3601 T. 11.10.1991).
- (Kararları aktaran: ÇELİK, Lamih; "Afiş Asma Kabahati", www.turkhukuk sitesi.com, 05.05.2014).
- 39 "Mahkeme, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 536. maddesinin beşinci fıkrasında yer alan '... siyasal... amaçlarla işlenir...' sözcüklerinin Anayasa'nın 2. maddesi ile 67. maddesinin birinci ve 68. maddesinin ikinci fıkralarına aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Ancak, 1.6.2005 tarihinde yürürlüğe giren 26.09.2004 günlü, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda, yürürlükten kaldırılan 765 sayılı Kanun'un 536. maddesi hükümlerine yer verilmemiştir. Bu maddede düzenlenen izinsiz afiş asma eylemi 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 42. maddesinde kabahat olarak tanımlanmış ve haksız eylemin karşılığında da idari para cezası öngörülmüştür." (AYM, 23.11.2005, E. 2003/3, K. 2005/87).
- 40 KOCA / ÜZÜLMEZ, s. 228.
- 41 KANGAL, s. 131.
- 42 KANGAL, s. 168.
- 43 "İdarî izne ihtiyaç gösteren davranış, bizatihi toplumsal açıdan uygun veya nötr bir değere sahip olması nedeniyle yasaklamaya layık olmadığında ve böylece idarî yaptırım uygulanmaya layık haksızlık izin alma zorunluluğuna riayet edilmemesiyle gerekçelendirildiğinde, idari izin tipikliği ortadan kaldıran bir neden olarak değerlendirilir (...) Buna karşın izne ihtiyaç gösteren davranış, önceden bir izin alınması görünümünden bağımsız olarak, bizzat hukuksal değeri ihlâl edici nitelikte, olumsuz değere sahip olduğundan veya toplumsal bakımdan uygun olmadığından yasaklanmaya ve idari yaptırım uygulanmasına layık ise, idari izin bir hukuka uygunluk nedeni olarak ortaya çıkar." KANGAL, s. 128.

- 44 ÖZGENÇ, s. 281.
- 45 YALÇIN, İsmail; **Tüm Yönleriyle Kabahatler Hukuku**, Ankara 2007, s. 70.
- 46 KANGAL, s. 129.
- 47 KANGAL, s. 130.
- 48 KANGAL, s. 130.
- 49 "İdarî para cezası, kanunda alt ve üst sınırı gösterilmek suretiyle de belirlenebilir. Bu durumda, idarî para cezasının miktarı belirlenirken işlenen kabahatin haksızlık içeriği ile failin kusuru ve ekonomik durumu birlikte göz önünde bulundurulur."

50 **Madde 26**

- a) Çalıştırdığı gazeteci ile 4 üncü maddede gösterilen şekilde yazılı iş akdi yapmayan işverene beher mukavele için yediyüz Türk Lirası,
- b) 6 ncı maddenin ikinci fıkrasında bahsi geçen tazminatı gazeteciye ödemeyen işverene ikibinbeşyüz Türk Lirası,
- c) 18 inci maddede yazılı ölüm tazminatını hak sahiplerine ödemeyen işverene ikibinbeşyüz Türk Lirası, idarî para cezası verilir (...)

Madde 27

- a) 14 üncü maddede yazılı ücreti gazeteciye zaruret olmaksızın zamanında ödemeyen veya gazetecinin ücret, prim, ikramiye ve bu nitelikteki her çeşit istihkakını zorunlu tutulduğu halde özel olarak açılan banka hesabına yatırılmaksızın ödenmesi durumunda, her bir gazeteci için,
- b) 16 ncı maddenin birinci veya ikinci yahut da üçüncü fıkralarında yazılı bulunan hâllerde gazeteciye verilmesi gereken ücreti ödemeyen,
- c) 17 nci maddenin birinci veya üçüncü fıkralarında yazılı hâllerde gazeteciye verilmesi gereken ücreti yahut da maddenin ikinci fıkrasında sözü edilen tazminatı ödemeyen,
- İşverene binbeşyüz Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Madde 29

Gazeteciye bu Kanunun 21 inci maddesinde yazılı yıllık izni vermeyen veya izni vermiş olup da izin müddetine ait ücreti ödemeyen işverene, yıllık izin vermediği veya izin süresine ait ücretleri ödemediği kimsenin izin müddetine tekabül eden ücretler yekununun üç katı kadar idarî para cezası verilir; ayrıca gazeteciye ödenmesi gereken ücret toplamı, iki kat olarak ödenir.

Madde 30

Bu Kanunun 25 inci maddesi hükmüne aykırı hareket eden işverene ikibinbeşyüz Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Bu Kanunda yazılı olan idarî para cezaları, o yerin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bölge müdürü tarafından verilir.

Ek Madde 3

Bu Kanunun ek 1 inci maddesinde yazılı fazla saatlerle çalışma ücretlerini gazeteciye ödemeyen veya mezkûr maddede yazılı zam hadlerinden daha aşağı hesap etmek suretiyle ödeyen işverene, ödemediği fazla saat ücretleri tutarının veya eksik ödediği ücretler tutarının beş katı kadar idarî para cezası verilir.

51 İdarî yaptırımlar

Madde 32 – (1) Bu Kanunun 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b), (d), (g), (n), (s) ve (ş) bentlerindeki yayım hizmeti ilkelerine aykırı yayım yapan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara, ihlalin ağırlığı ve yayım ortamı ve alanı göz önünde bulundurularak, ihlalin tespit edildiği aydan bir önceki aydaki brüt ticari iletişim gelirinin yüzde ikisinden beşine kadar idarî para cezası verilir. İdarî para cezası miktarı, radyo kuruluşları için bin Türk Lirasından, televizyon kuruluşları ve isteğe bağlı medya hizmet sağlayıcıları için onbin Türk Lirasından az olamaz. Ayrıca, idarî tedbir olarak, ihlale konu programın yayınının beş keze kadar durdurulmasına, isteğe bağlı yayım hizmetlerinde ihlale konu programın katalogdan çıkarılmasına karar verilir. İhlalin mahiyeti göz önünde bulundurularak, bu fıkra hükümlerine göre idarî para cezası ile birlikte idarî tedbire karar verilebileceği gibi, sadece idarî para cezasına veya tedbire de karar verilebilir.

(2) 8 inci maddenin birinci fıkrasının diğer bentleri ile ikinci ve üçüncü fıkralarında ve bu Kanunun diğer maddelerinde belirlenen ilke, yükümlülük veya yasalara aykırı yayım yapan medya hizmet sağlayıcıları uyarılır. Uyarımın ilgili kuruluşa tebliğinden sonra ihlalin tekrarı hâlinde medya hizmet sağlayıcıya ihlalin ağırlığı ve yayım ortamı ve alanı göz önünde bulundurularak, ihlalin tespit edildiği aydan bir önceki aydaki brüt ticari iletişim gelirinin yüzde birinden üçüne kadar idari para cezası verilir. İdarî para cezası miktarı, radyo kuruluşları için bin Türk Lirasından, televizyon kuruluşları ve isteğe bağlı medya hizmet sağlayıcıları için onbin Türk Lirasından az olamaz.

(3) Yükümlülük veya yasak ihlalinin suç oluşturması halinde, bu suç nedeniyle ilgililer hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılması şartına bağlı olmaksızın, bu madde hükümlerine göre idarî para cezası veya idarî tedbir kararı verilir.

(4) İdarî tedbir uygulanması sonucu yayımı durdurulan programların yerine, aynı yayım kuşağında ve ticari iletişim yayımı içermeksizin, Üst Kurulca temin edilen eğitim, kültür, trafik, kadın ve çocuk hakları, gençlerin fiziksel ve ahlakî gelişimi, uyuşturucu ve zararlı alışkanlıklarla mücadele, Türk dilinin güzel kullanımı, çevre eğitimi, engelli sorunları, sağlık ve benzeri kamuya yararlı konularda programlar yayımlanır. Yükümlülük veya yasağa aykırılık dolayısıyla idarî tedbir olarak programın yayımının durdurulması kararının verilmesi halinde, yaptırım uygulanmasına sebebiyet veren fiilin işlenmesinden dolayı sorumluluğu olan programın yapımcısı veya varsa sunucusu, yayımın durdurulduğu süre zarfında, aynı veya farklı medya hizmet sağlayıcı kuruluşta hiçbir ad altında başka bir program yapamaz veya sunamaz.

(5) 8 inci maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerindeki ilkelere aykırı yayım yapılmasını müteakip verilecek yaptırım kararının tebliğinden itibaren bir yıl içinde aynı ihlalin tekrarı halinde, medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yayımının on güne kadar durdurulmasına; ikinci tekrarı halinde ise, yayım lisansının iptaline karar verilir.

(6) Yayım lisansı verilmesi için bu Kanunda aranan şartlardan birinin kaybedilmesi halinde, ilgili medya hizmet sağlayıcı kuruluşa bu şartı yerine getirmesi için otuz günlük süre verilir. Verilen süreye rağmen şartı yerine getirmeyen kuruluşun yayımları üç ay süreyle durdurulur. Bu süre zarfında şartın yerine getirilmemesi halinde ise, ilgili kuruluşun yayım lisansı iptal edilerek kanal ve frekans kullanımına son verilir.

(7) Yayım lisansının verilmesi için gerekli şartlara uygunluğunu hile ile elde ettiği tespit edilen kuruluşun yayım lisansı iptal edilir. Yayım lisansı iptal edilmiş olan kuruluştan alınmış olan yayım lisans bedeli ile kanal ve frekans yıllık kullanım bedeli iade edilmez.

(8) Bu Kanun hükümlerine göre idarî para cezasına veya idarî tedbire karar vermeye Üst Kurul yetkilidir.

(9) Bu Kanun hükümlerine göre verilen idarî yaptırım kararlarına karşı 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdarî Yargılama Usulü Kanunu hükümlerine göre yargı yoluna başvurulur. Ancak, idare mahkemesinde dava, işlemin tebliği tarihinden itibaren onbeş gün içinde açılır. İdare mahkemesinde iptal davası açılmış olması, kararın yerine getirilmesini durdurmaz.

(10) Bu madde hükümlerine göre Üst Kurul tarafından verilen uyarı kararları, medya hizmet sağlayıcı kuruluşun Üst Kurula bildirdiği elektronik posta adresine gönderilmek suretiyle tebliğ edilir. Üst Kurula bildirilen elektronik posta adresinde değişiklik yapılmasına rağmen bu değişiklik Üst Kurula bildirilmediği takdirde, önceki adrese yapılan tebligat yapılmış sayılır.

(11) Bu Kanunda düzenlenmiş olan idarî para cezaları tebliğinden itibaren bir ay içerisinde ödenir.

52 Madde 6

Bu Kanununun 1 inci maddesinde belirtilen cihazların bandrolsüz veya etiketsiz satışı yapan imalatçı veya ithalatçıya Kurum tarafından bandrolsüz veya etiketsiz satılan veya satışa arz edilen her cihaz için cihazın satış bedeli kadar idarî para cezası verilir. Bu cihazları bandrolsüz veya etiketsiz satın alan, devralan veya kullananlara bandrolsüz veya etiketsiz her bir cihaz için cihazın rayiç değerinin yarısı kadar idarî para cezası verilir. Tahakkuku müteakip tebliğ edilen para cezalarını ödemeyenler hakkında 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna göre işlem yapılır. Bu maddeye göre kesilecek idari para cezalarına karşı, ilgisine tebliğ tarihinden itibaren, bir ay içerisinde yetkili idare mahkemesinde dava açılabilir.

53 **Madde 13-** Değerlendirme ve sınıflandırma sonucu zorunlu tutulan işaret ve ibarelerin kullanılmaması halinde, Bakanlığın talebi veya üçüncü kişilerin ihbarı üzerine mülkî idare amirlerince filmlerin gösterim ve dağıtımını durdurulur.

Bu Kanun hükümlerine aykırı olarak;

a) Zorunlu tutulduğu hâlde gerekli işaret ve ibareleri taşımayan filmlerin dağıtım ve gösterimini yapanlara onbin Türk Lirası,

b) Zorunlu tutulduğu hâlde gerekli işaret ve ibareleri kullanmayan filmlerin yapımcılarına ellibin Türk Lirası,

c) Üzerindeki işaret ve ibarelere rağmen, bu işaret ve ibarelere uyulmaksızın dağıtım ve gösterim yapanlara ellibin Türk Lirası,

idarî para cezası verilir.

Bu maddede öngörülen idarî para cezaları mahallî mülkî amir tarafından verilir. İdarî para cezasının ödenmiş olması, yükümlülükleri ortadan kaldırmaz.

54 **Madde 3-** (1) İçerik, yer ve erişim sağlayıcıları, yönetmelikle belirlenen esas ve usüller çerçevesinde tanıtıcı bilgilerini kendilerine ait internet ortamında kullanıcıların ulaşabileceği şekilde ve güncel olarak bulundurmakla yükümlüdür.

(2) Yukarıdaki fıkrada belirtilen yükümlülüğü yerine getirmeyen içerik, yer veya erişim sağlayıcısına Başkanlık tarafından iki bin Yeni Türk Lirasından onbin Yeni Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

Madde 6-

(3) Birinci fıkranın (b), (c), (ç) ve (d) bentlerinde yer alan yükümlülüklerden birini yerine getirmeyen erişim sağlayıcısına Başkanlık tarafından onbin Yeni Türk Lirasından ellibin Yeni Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

Madde 8-

(11) İdarî tedbir olarak verilen erişimin engellenmesi kararının yerine getirilmemesi halinde, Başkanlık tarafından erişim sağlayıcısına, onbin Yeni Türk Lirasından yüzbin Yeni Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir. İdarî para cezasının verildiği andan itibaren yirmidört saat içinde kararın yerine getirilmemesi halinde ise Başkanlığın talebi üzerine Kurum tarafından yetkilendirmenin iptaline karar verilebilir.

(12) Bu Kanunda tanımlanan kabahatler dolayısıyla Başkanlık veya Kurum tarafından verilen idarî para cezalarına

ilişkin kararlara karşı, 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdarî Yargılama Usulü Kanunu hükümlerine göre kanun yoluna başvurulabilir.

55 **Madde 6 –**

Bu Kanunun 1 inci maddesine göre beyanname vermeden matbaa açanlarla 2, 4 ve 5 inci maddeleri hükümlerine aykırı hareket edenler, Cumhuriyet savcısı tarafından yüz Türk Lirasından beşbin Türk Lirasına kadar idarî para cezasıyla cezalandırılır.

56 **Madde 49 –** *Bu kanuna veya bu kanuna dayanılarak yapılacak yönetmeliğe veyahut Kurum Genel Kurulunun bu kanunda yazılı hususlarda ittihaz edeceği kararları ile yükletilen ödevlere yahut da basın ahlak esaslarına, riayet etmeyen gazete ve dergilerle prodüktörler ve kamu idare ve teşekkülleri ve 42 nci maddede anılan sair ortakların sorumluları hakkında, diğer mevzuat hükümlerine hâlel gelmemek üzere, aşağıda yazılı olduğu şekilde muamele yapılır:*

a) Kurum tarafından o gazete veya dergiye verilecek ilan ve reklamlar, kesinleşen Yönetim Kurulu Kararına dayanılarak, Kurum Genel Müdürlüğüne, iki ayı geçmeyecek bir süre ile kesilir. Ayrıca, bu kanunla temin edilen menfaatlerden de aynı şekilde faydalandırılmaz.

b) Prodüktörlük müessesesinin iki ayı geçmemek üzere kapatılması için, Kurul Genel Müdürlüğüne iş, Yönetim Kuruluna intikal ettirilir. Kesinleşen Kurul Kararını, o yerdeki valilik infaz eder.

(a) ve (b) bentlerinde yazılı hallerde, Yönetim Kurulu Kararına, tebliğinden itibaren on gün içinde o yerdeki en yüksek dereceli Asliye Hukuk Hakimliğine itiraz edilebilir. Hakim, en geç on beş gün içinde evrak üzerinden kararını verir, bu karar, kesindir.

c) Kurum Genel Müdürlüğüne bildirmesi üzerine kamu idare ve teşekkülleri ile ortaklıkların sorumluları hakkında kendi statülerine göre disiplin muamelesi uygulanır. Böyle bir statü yoksa, o teşekkülün denetleme bakımından bağlı bulunduğu veya işgal sahasına girdiği Bakanlık, uygun gördüğü bir disiplin muamelesi uygular. İlgili Bakanlığın yapacağı tebligata uyulması mecburidir.

Yapılacak disiplin muamelelerinin neticesi Kuruma bildirilir. Kurumun, disiplin muameleleri aleyhinde yetkili mercilere veya Bakanlığa itiraz hakkı vardır.

Kaynaklar

- AKYILMAZ, Bahtiyar - SEZGİNER, Murat - KAYA, Cemil (2013), **Türk İdare Hukuku**, Ankara.
- ASLAN, Yasin; "Türk Hukukunda Tüzel Kişilerin Cezai Sorumluluğu", **Ankara Barosu Dergisi**, yıl: 68, sayı: 2010/2, s. 233-246.
- AYATAR Kızılyar, Sema; "Ceza Yaptırımı ile İdarî Yaptırım Ayrımı", **Yaşar Üniversitesi Dergisi**, cilt: 8 (özel sayı: Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan), s. 1637-1667.
- BÜYÜKBAYKAL, Güven (2004), "Basın Özgürlüğü Kavramının Anlamı ve Önemi", İ.Ü. İletişim Fakültesi Dergisi, yıl: s. 43-47.
- ÇAĞLAYAN, Ramazan (2006), **İdarî Yaptırımlar Hukuku (Kabahatler Kanunu Yorumu)**, Ankara.
- ÇELİK, Lamih "Afiş Asma Kabahati", www.turkhukuksitesi.com, 05.05.2014.
- KANGAL, Zeynel (2011), **Kabahatler Hukuku**, İstanbul.
- KAYA, Cemil (2005), "Memur Disiplin Suç ve Cezalarına ve Disiplin Soruşturmasına Hâkim Olan Temel İlkeler", **Amme İdaresi Dergisi**, cilt: 38, sayı: 2, s. 61-87.
- KILIÇOĞLU, Ahmet "Basın Özgürlüğü ve Kişilik Hakları", **Ankara Barosu Dergisi**, yıl / sayı: 1989/2, s. 315-322.
- OĞURLU, Yücel (1999), "İdarî Yaptırımlara Genel Bir Bakış ve İdarî Yaptırım – Ceza Yaptırımı Ayrımı", **AÜEHFD**, cilt: III, sayı: 1, s. 143-194.
- ÖZGEN, Murat "Basın Özgürlüğü Kavramı", İ.Ü. İletişim Fakültesi Dergisi, yıl: 1998, sayı: VII, s. 54-58.
- SANCAKDAR, Oğuz (2009), "İdarî Cezaların Yaptırım Teorisindeki Yeri ve Türk Hukuku'ndaki Anayasal Temelleri", **İdarî Ceza Hukuku Sempozyumu**, Ankara.
- SÖYLER, Yasin (2009), "Kabahatler Kanununa İlişkin Anayasa Mahkemesi Kararı Üzerine Bir Değerlendirme", **Yasama Dergisi**, sayı: 12 (Haziran-Temmuz-Ağustos), s. 136-167.
- ULUSOY, Ali "Erkler Ayrılığı ve Yürütme-Yargı İlişkileri Bağlamında Kabahatler Kanununun Değerlendirilmesi", **Danıştay İdarî Yargı Sempozyumu (2008)**, s. 25. (Erişim: <http://www.danistay.gov.tr/sempozyum/2008/2008.pdf>, 30.04.2014).
- YALÇIN, İsmail (2007), **Tüm Yönleriyle Kabahatler Hukuku**, Ankara.
- YILDIRIM, Zeki "Türkiye'de İfade ve Basın Özgürlüğü Sorunu: Avrupa Birliği Uyum Sürecinde İfade ve Basın Özgürlüğü Alanında Yapılan Çalışmalar", **EÜHFD**, cilt: XVI, yıl: 2012, sayı: 1-2, s. 53-86.